

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету

Калинич І.В./
«31» серпня 2020 року

**СИЛАБУС
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОГРАФІЯ І ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ЗАКАРПАТТЯ»**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106 Географія
За освітньою програмою	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова

Ужгород 2020

Назва курсу	Географія і природні ресурси Закарпаття
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 «Природничі науки» 106 «Географія»
Викладачі курсу	Поп Степан Степанович
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	stepan.pop@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/index.php?categoryid=12
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	4 кредити ЄКТС /120 годин
Обсяг курсу	44 години – аудиторні заняття (26 години лекційні, 18 годин семінарські заняття); 76 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, семінарських занять, консультацій, екскурсій тощо.
Анотація до курсу	<p>Курс «Географія і природні ресурси Закарпаття» є обов'язковою дисципліною зі спеціальності 106 «Географія» освітньо-професійної програми «Географія». Предметом вивчення дисципліни є географія і природно-ресурсний потенціал Закарпатської області, раціональність його використання. Вивченням дисципліни формуються знання та вміння, які необхідні майбутньому фахівцеві для роботи в різних структурах, пов'язаних з використанням природних ресурсів, здатного здійснювати професійну діяльність у контексті гармонізації стосунків людини з природою, дотримання принципів раціонального природокористування, як основи економічної стабільності держави і благополуччя населення.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:</p> <p>Модуль1. Географія і фізико-географічні особливості Закарпаття. Людські, мінерально-сировинні та енергетичні ресурси Закарпаття (12 год.).</p> <p>Модуль2. Атмосферно-повітряні, земельні, водні, біологічні та рекреаційні ресурси Закарпаття (14 год.).</p>
Ключові слова	Природні ресурси Закарпаття, раціональне природокористування, людські ресурси Закарпаття, відновлювані ресурси Закарпаття, збалансований розвиток суспільства
Мета та цілі курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Географія і природні ресурси Закарпаття» є: дати студентам комплексні знання про людські і природні ресурси Закарпатської області, їх місце в загальнодержавному потенціалі; поглибити усвідомлення студентами необхідності раціонального використання природно-ресурсного капіталу для соціального і економічного розвитку регіону та країни; активізувати позицію та практичні дії студентів щодо охорони і відновлення природних ресурсів в контексті збалансованого розвитку суспільства, скерованих на реалізацію стійкого розвитку суспільства (ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК6,ЗК7, ЗК8, ЗК11,

	ЗК12, ФК1, ФК2, ФК3, ФК5, ФК8, ФК9, ФК10, ФК11).														
Пререквізити курсу	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів освітньої програми «Географія: ОК 2.2 Загальне землезнавство ОК 2.4 Геологія загальна та історична ОК 2.5 Метеорологія та кліматологія ОК 2.6 Загальна гідрологія ОК 2.7 Основи картографії ОК 2.8 Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів ОК 2.14 Основи екології ОК 2.18 Фізична географія та природно-ресурсний потенціал України ОК 2.23 Рекреаційна географія ОК 2.27 Географія населення з основами демографії														
Очікувані результати навчання	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук щодо класифікації та характеристики потенціалу природних ресурсів території, раціональності їх використання в контексті збалансованого розвитку (ПРН 1). Пояснювати особливості організації географічного простору на прикладі аналізу природних ресурсів та їх використання для розвитку господарства в гірській, передгірній та низинній зонах Закарпаття (ПРН 3). Аналізувати географічний потенціал території на прикладі адміністративних районів Закарпатської області (ПРН 4). Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічної науки щодо природного потенціалу Закарпаття та його використання (ПРН 5). Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі оцінки природного потенціалу території та раціональності його використання (ПРН 6). Застосування набутих знань, умінь і практичних навичок для з'ясування стану раціонального використання природних ресурсів території та її соціально-економічного розвитку із використанням місцевих ресурсів на прикладі Закарпатської області. Знати географію, якісну та кількісну характеристику людських та природних ресурсів Закарпатської області, їх потенціал відносно інших регіонів країни (ПРН 12, 13).														
Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, семінарські заняття, презентації, усне опитування, модульні письмові контрольні роботи, усний екзамен тощо. Дидактичні матеріали: Підручники з дисципліни в електронній формі, матеріали презентацій до лекцій, пакети завдань для модульного та підсумкового контролю, а також матеріали лектора до дисципліни в системі віртуального навчання «Moodle», в т.ч. електронний варіант навчального посібника «Природні ресурси Закарпаття».														
Необхідне обладнання	Технічні засоби: мультимедійна техніка, Інтернет ресурси з доступом під час лекцій. Обладнання і матеріали кабінетів геології та географії, комп'ютерних класів.														
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p align="center">Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Вид діяльності здобувача вищої освіти</th> <th colspan="2">Модуль 1</th> <th colspan="2">Модуль 2</th> </tr> <tr> <th>Кількість</th> <th>Максимальна кількість балів (сумарна)</th> <th>Кількість</th> <th>Максимальна кількість балів (сумарна)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Практичні (семінарські) заняття</td> <td align="center">4</td> <td align="center">20</td> <td align="center">5</td> <td align="center">25</td> </tr> </tbody> </table>	Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Практичні (семінарські) заняття	4	20	5	25
Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2												
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)											
Практичні (семінарські) заняття	4	20	5	25											

Презентація завдань			1	15
Модульна контрольна робота	1	80	1	60
Разом	5	100	7	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота містить три теоретичні питання та п'ять тестових завдань. Відповіді на теоретичні питання оцінюються до 20 балів за кожне, тестові завдання – по чотири бали за правильні відповіді на кожен тест, разом максимально студент може отримати 20 балів.

Критерії оцінювання курсової роботи (проєкту)

Курсова робота з даної дисципліни оцінюється за чотирирівневою шкалою, як диференціальний залік, за такими критеріями:

1. змістовність аналітичного текстового і ілюстративного матеріалу за обраною темою та дотримання норм академічної доброчесності – до 50 балів;
2. повнота проаналізованих основних літературних джерел, включаючи сучасні та піонерські роботи - до 15 балів;
3. якість доповіді та презентації роботи на семінарському занятті з дисципліни або виступ з доповіддю на науковій конференції (семінарі) – до 20 балів;
4. вміння робити узагальнюючі висновки за результатами дослідження та пропонувати нові актуальні напрямки досліджень – до 15 балів.

Разом максимальна кількість можливих набраних балів -100, які переводяться в чотирирівневу оцінку за національною шкалою.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Протягом семестру знання студентів з дисципліни оцінюються в балах за результатами проміжного рейтингового контролю знань, а саме: за якістю виступів та активністю роботи на семінарських заняттях (на кожному занятті студент може отримати до 4 балів); за якістю виконання індивідуального завдання з курсової роботи на обрану тему та вмінням усно виступити і робити самостійні висновки (до 20 балів); за двома модульними контрольними письмовими роботами (по 60 балів кожна). Перелік питань для модульних контрольних робіт наведено далі. Підсумкова семестрова оцінка з дисципліни оцінюється в 100- бальній шкалі.

За результатами підсумкового рейтингового контролю знань студенту за його бажанням виставляється екзаменаційна оцінка без складання іспиту: 90-100 балів - "відмінно"(А), 82-89 -"добре"(В), 74-81 - "добре"(С),64-73 - "задовільно"(D) і 60-63 «задовільно» (Е). Незадовільно із правом перескладання мають студенти, які отримали підсумкову оцінку 35-59 балів. Студенти, які отримали 0-34 бали повинні повторювати вивчення дисципліни без права перескладання.

Студент має право підвищити набрану підсумкову рейтингову оцінку, складаючи іспит. При цьому викладач-екзаменатор не може на іспиті понизити студенту отриману за рейтингом оцінку.

Підсумковий контроль, форма	Іспит у формі усної перевірки знань. Курсова робота – диференціальний залік, захищається презентацією та доповіддю перед комісією кафедри, а її текст оцінюється за змістовністю і повнотою висвітлення теми.
Зміст курсу	Модуль 1. Географія і фізико-географічні особливості Закарпаття. Людські, мінерально-сировинні та енергетичні ресурси Закарпаття (12 год.). Тема 1. Задачі курсу, його місце в структурно-логічній схемі спеціальності «Географія». Інформаційне забезпечення дисципліни, форми проміжного і

	<p>підсумкового контролю, критерії оцінювання різних видів навчання. Географія Закарпатської області з урахуванням сучасних змін адміністративно- територіального поділу. Особливості Закарпаття серед інших регіонів України. Класифікація природних ресурсів, їх облік (2 год).</p> <p>Тема 2. Державне управління, законодавча та нормативно-правова база України у сфері природокористування. Основні положення міжнародної Конвенції про збереження ландшафтного і біологічного різноманіття та декларації про стійкий розвиток суспільства, стан їх реалізації в Україні та її регіонах на прикладі Закарпаття (2 год.)</p> <p>Тема 3. Кількісна і якісна характеристика населення Закарпаття. Регіональні показники людського розвитку. Економічно активне населення, зайнятість населення. Демографічні та міграційні процеси (2 год.).</p> <p>Тема 4. Паливно-енергетичні ресурси Закарпаття. Паливно-енергетичний баланс області. Енергозбереження: стан і перспективи (2 год.).</p> <p>Тема 5. Потенціал відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області. Стан та перспективи розвитку гідроенергетики, вітрової, сонячної, геотермальної та біологічної енергетики (2 год.).</p> <p>Тема 6. Мінерально-сировинні ресурси Закарпаття: рудні, нерудні, гірничо-хімічні, горючі копалини, мінеральні та термальні води. Стан та перспективи їх раціонального використання (2 год.).</p> <p>Модуль 2. Атмосферо-повітряні, земельні, водні та біологічні ресурси Закарпаття (14 год.).</p> <p>Тема 1. Загальні відомості про атмосферу. Основні джерела забруднення атмосферного повітря на території Закарпатської області. Якість повітряного середовища та шляхи його покращення. Глобальні і регіональні проблеми якості атмосферного повітря. Шляхи покращення якості повітряного середовища (2 год.).</p> <p>Тема 2. Земельні ресурси Закарпатської області, їх структура, основні користувачі. Землі сільськогосподарського призначення. Полонини Закарпаття та раціональність їх використання. Основні регіональні проблеми щодо якості ґрунтів та раціонального землекористування, шляхи їх вирішення (2 год.).</p> <p>Тема 3. Водні ресурси Закарпатської області. Потенціал та якість поверхневих і підземних вод, раціональність їх використання. Комплексне використання водних ресурсів української частини басейну річка Тиса: стан, проблеми, перспективи (2 год.).</p> <p>Тема 4. Біологічні ресурси Закарпатської області. Лісові деревинні і не деревинні ресурси, їх потенціал, географія поширення.</p> <p>Тема 5. Регіональні проблеми раціонального використання лісових ресурсів. Антропогенний вплив на ліси. Охорона та відновлення лісів (2 год.).</p> <p>Тема 6. Природо-заповідний фонд та рекреаційні ресурси Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття.</p>
	<p>Тема 7. Рекреаційні ресурси Закарпаття: стан та перспективи їх використання. Стан та перспективи їх використання для розвитку рекреації та туризму як пріоритетної галузі регіону.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>1. Поп С.С. Природні ресурси Закарпаття.- Ужгород: Державне вид. «Карпати»,2009.-340 с. іл.32 (третє видання, доповнене) www.uzhnu.edu.ua > cat > geograph-fiz_geo > science</p> <p>2. Україна; основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХІ ст.. (географічний аспект). За редакцією Л.Г. Руденко.- К.; Академперіодика - 2005.-320 с</p>

	<p>3. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України.// Підручник.- Чернівці: ЧНУ,2010.-552с., іл</p> <p>4. Природні багатства Закарпаття. Кол. авторів, упорядкування В.Л. Боднара., - Ужгород: 1987. - 347 с.</p>
Інформаційні ресурси	www.uzhnu.edu.ua > cat > geograph-fiz_geo > science
Питання для підсумкового контролю	<p>Модуль 1.</p> <p>1.1. Мета та основні завдання дисципліни.</p> <p>1.2. Гармонійний розвиток суспільства, його основні принципи.</p> <p>1.3.Класифікація ресурсів.</p> <p>1.4. Державне управління у сфері природокористування.</p> <p>1.5. Національна політика у сфері екології і використання природних ресурсів.</p> <p>1.6. Особливості Закарпаття серед регіонів України.</p> <p>1.7. Географічна характеристика Закарпаття.</p> <p>1.8. Геологічна і геоморфологічна будова Українських Карпат.</p> <p>1.9. Клімат, кліматичні ресурси Закарпаття.</p> <p>1.10. Характеристика економічного потенціалу Закарпаття.</p> <p>1.11. Людські ресурси Закарпатської області(кількісна та якісна характеристика).</p> <p>1.12. Трудові ресурси Закарпаття. Зайнятість населення.</p> <p>1.13. Демографічні і міграційні процеси в Закарпатті.</p> <p>1.14. Мінеральні води Закарпаття.</p> <p>1.15. Термальні води Закарпаття.</p> <p>1.16. Корисні копалини Закарпаття (рудні і гірничодобувні).</p> <p>1.17. Нерудні корисні копалини Закарпаття.</p> <p>1.18. Горючі корисні копалини Закарпаття.</p> <p>1.19. Будівельні корисні копалини Закарпаття.</p> <p>1.20.Баланс споживання і виробництва електроенергії у Закарпатті. Основні споживачі.</p> <p>1.21. Основні джерела відновлювальної енергетики Закарпаття та їх потенціал.</p> <p>1.22. Стан і перспективи використання гідроресурсного потенціалу в Закарпатті.</p> <p>1.23. Забезпечення області власними паливними ресурсами, рівень їх споживання, основні споживачі.</p> <p>1.24. Проблеми енергозбереження в Закарпатті.</p> <p>Модуль 2.</p> <p>2.1. Загальні відомості про атмосферу.</p> <p>2.2. Глобальні проблеми збереження якості атмосфери.</p> <p>2.3. Основні джерела забруднення атмосфери на території Закарпаття.</p> <p>2.4. Земельні ресурси Закарпаття (структура, землекористувачі).</p> <p>2.5.Сільськогосподарські землі (розподіл за призначенням). Якість ґрунтів.</p> <p>2.6. Високогірні пасовища: стан і перспективи раціонального користування.</p> <p>2.7. Екологічні проблеми раціонального землекористування.</p> <p>2.8. Основні користувачі лісів Закарпаття.</p> <p>2.9. Категорії лісів, їх функціональне призначення.</p> <p>2.10. Таксаційні показники лісів Закарпаття(запаси деревини, річний приріст, вікова структура, бонітет).</p> <p>2.11. Ресурси побічного користування у лісах. Фауна Закарпаття.</p>

Мисливські ресурси.

2.12. Основні об'єкти природно-заповідного фонду Закарпаття, їх призначення.

2.13. Антропогенний вплив на ліси та шляхи його зменшення.

2.14. Екологічні функції лісу.

2.15. Експлуатаційні ліси. Проблеми в лісокористуванні.

2.16. Екологічна мережа Закарпаття.

2.18. Характеристика гідрографічної мережі та поверхневих водних ресурсів Закарпаття.

2.19. Підземні води (прісні), їх значення для водопостачання населення.

2. 20. Якість поверхневих вод. Основні джерела їх забруднення.

2.21. Стан та проблеми раціонального використання водних ресурсів Закарпаття.

2.22. Паводки на Закарпатті, їх основні причини. Шляхи зниження їх руйнівної ролі.

2.23. Класифікація рекреаційних ресурсів.

2.24. Рекреаційний бальнеологічний потенціал Закарпаття.

2.25. Лісові та кліматичні рекреаційні ресурси Закарпаття.

2.26. Історико-культурні ресурси Закарпаття.

2.27. Рекреаційне навантаження на природні комплекси.